

**FORMAREA ȘI DEZVOLTAREA COMPETENȚEI LECTORALE PRIN ACTIVITĂȚI
DE PRELECTURĂ A TEXTULUI LITERAR LA ELEVI ÎN GIMNAZIU**

**THE TRAINING AND DEVELOPMENT OF THE LECTURE COMPETENCE THROUGH
PRE-READING ACTIVITIES OF THE LITERARY TEXT FOR SECONDARY
SCHOOL STUDENTS**

*Olga Boz, conf. univ. dr.
UPS „Ion Creangă” din Chișinău,
Republica Moldova*

*Olga Boz, PhD, professor,
UPS „Ion Creangă” from Chișinău
Republic of Moldova
boz.olga@upsc.md
ORCID:0000-0002-8552-6575*

*Elena Popovici, profesoară, gr. I
Gimnaziul nr. 53, mun. Chișinău,
Republica Moldova*

CZU: 373.5:371.3:81`42

DOI: 10.46727/c.10-11-11-2023.p148-155

Abstract: This article treats a delicate issue with reference to the stages of receiving literary text in school and presents issues that are neglected or omitted in the teacher's daily work. The proposed activities, with the status of recommendations, would lead to an improvement of the given situation and an efficient comprehension of the literary text in school. Reading competence is identified as the basic purpose of student training and education, representing the basic pedagogical term, the respective concept being at the center of all theoretical and practical approaches, as well as professional debates. The proposed models allow personalization and adaptation to various educational contexts.

Keywords: lecture competence, literary text, professor, pre-reading, reading, after reading, didactic strategy.

În mod continuu, lectura a fost considerată o condiție didactică care delimitează reușita școlară, iar necesitatea acestei dezvoltări rezidă din transformarea acesteia într-un mijloc de cunoaștere generală a lumii înconjurătoare. Literatura are un rol important în formarea competenței literare, care se află în rezonanță perfectă cu competența de comunicare în procesul cultivării cititorului avizat. Profesorul nu este unicul factor care trebuie să contribuie la cultivarea lecturii ca activitate zilnică, o parte din influență se atribuie familiei, societății, grupului profesional, cercului de interese, resurselor media etc. Cadrului didactic îi revine rol de îndrumător literar-artistic, fapt confirmat și în documentele reglatorii la limba și literatura română delimităm ideea că scopul educației literar-artistice este „formarea cititorului cult de literatură artistică și a premiselor pentru educația artistic-estetică generală” [5, p. 6]. Cele două componente specifice ale concepției lingvistice și literare (EL/ELA) sunt centrale în demersul educativ-formativ.

Competența de lectură constă în capacitatea elevului de a citi textul într-un mod corespunzător înțelegerii și interpretării acestuia prin actualizarea cunoștințelor din viața cotidiană și din cadrul altor discipline școlare, utilizând elementele teoriei literare cu scopul dezvoltării viziunii critice. Reformularea competențelor specifice disciplinei reprezintă aria dezvoltată în noul Curriculum, astfel

CS 3 reprezintă lectura și receptarea textelor literare și nonliterare prin diverse strategii, demonstrând spirit de observare și atitudine creativă: „Paradigma dezvoltării personale presupune, din perspectiva aceasta, receptarea activă a textului, pe baza unui dialog autentic între text și cititor, a unei tranzacții a cititorului cu textul, pentru a ajunge la construirea semnificațiilor” [5, p. 13].

Competența de lectură este identificată drept finalitate de bază a instruirii și formării elevului, reprezentând termenul pedagogic de bază, conceptul respectiv fiind în centrul tuturor abordărilor teoretice și practice, precum și al dezbaterilor profesionale. Profesorul este responsabil să dea sens învățării, adică să arate elevului la ce-i servește ceea ce învață la școală. Partea artistică a lecturii rezidă din minunatul aspect al acesteia de a transpune imaginația copilului în locuri reflectate de către autor, după cum a caracterizat lectura, criticul și teoreticianul literar, Paul Cornea: „...lectura e un mod de a fi cu ceilalți, un „rendez-vous”, un apel captat din nenumăratele care brăzdează eterul, o voință de empatie, de smulgere din egocentrism și insularitate” [2, p. 113].

Textul literar și activitatea de lectură reprezintă o sursă de cunoaștere a lumii înconjurătoare, elevul construindu-și spațiul de căutare și organizându-și propriile sensuri și înțelesuri. Ca să putem formula un mecanism de bună funcționare, adaptare și abordare didactică a textului, trebuie mai întâi de toate să înțelegem lectura ca proces de stabilizare a legăturilor dintre neuroni, creier și conștiință. În ajutorul cadrelor didactice vine un concept fundamentat de către Hollis Scarborough, cercetător important al dezvoltării timpurii a limbajului și al conexiunii sale cu alfabetizarea ulterioară în cadrul Haskins Laboratories, și creatorul *frânghiei lecturii*.

Geneza *frânghiei de lectură* (Fig 1.) datează de la prelegerile lui Scarborough pentru părinți, despre acțiunile complexe implicate în învățarea cititului. Inițial, ipoteza reprezenta lectura calificată ca fiind asemănătoare cu *șuvițele* unei frânghii, folosind schema pentru a ilustra interconexiunea și interdependența tuturor componentelor. Coarda de lectură este formată din fire inferioare și superioare. Componentele de recunoaștere a cuvintelor (*conștientizarea fonologică, decodificarea și recunoașterea vizuală a cuvintelor familiare*) funcționează împreună pe măsură ce cititorul devine precis, fluent și din ce în ce mai automat cu repetarea și practica. În același timp, componentele de înțelegere a limbajului (*cunoștințe de fundal, vocabular, structuri ale limbajului, raționamentul verbal și cunoștințele de alfabetizare*) se întăresc reciproc și apoi se împletesc împreună cu componentele de recunoaștere a cuvintelor pentru a produce un cititor priceput. Acest lucru nu se întâmplă imediat; necesită instruire și practică în timp.

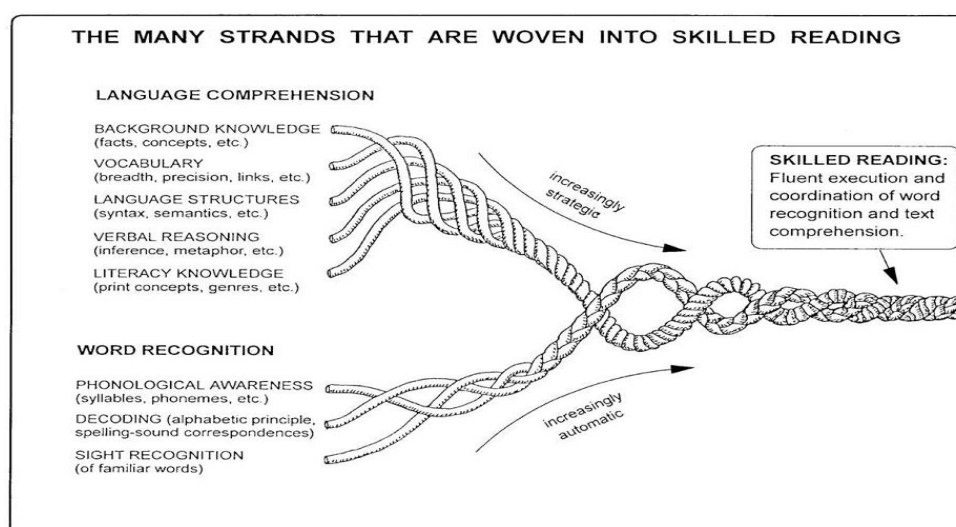

Fig. 1. Frânghia lecturii

Scopul de bază a educației literare vizează formarea cititorului cult de literatură, prin dezvoltarea la elevi a unui ansamblu de competențe literare și lectorale, manifestându-se prin înțelegere, receptare, analiză, comentare, caracterizare, descriere etc. Așa cum lectura este un proces neuniform, însă pe deplin stratificat, dascălul poate introduce la fiecare etapă de lectură câte un model de activitate, angajând astfel toți elevii și motivându-i la manifestarea de sine.

Cunoștințele academice a profesorului includ în mod obligatoriu și fundamentele din teoria literară cu ajutorul cărora în demersul didactic sunt incluse mai multe activități de lectură, de înțelegere, de receptare, de analiză, de decodificare și de interpretare a textului. În Ghidul pentru implementarea a curriculumului la limba și literatura română, CS 3 este abordată în conformitate cu obiectivele EL/ELA și includ activitățile de prelectură, de lectură și de postlectură. Activitățile de prelectură pregătesc conștient elevul pentru actul lecturii și interpretarea textului literar: „...vor viza strategii ce pregătesc și facilitează receptarea textului (anticiparea temei, diminuarea dificultăților lingvistice, semantice, referențiale etc.)” [5, p. 65]. Preluăm acest model din studiul Alinei Pamfil ce structurează o nouă didactică a literaturii, sub semnul concepției actuale despre creație și receptare, despre literatură și lectură în baza dezvoltării personale a elevului: „Considerațiile anterioare permit descrierea scenariului didactic consacrat receptării operei literare. În varianta pe care o propun, receptarea cuprinde trei etape: 1. Prelectura. 2. Lecturile succesive și 3. Postlectura” [6, p. 156]. Același concept îl regăsim și ca pe o „CONVORBIRE PREGĂTITOARE pentru familiarizarea elevilor cu noua operă, actualizarea informațiilor sumare despre autor, a lecturilor anterioare” [3, p. 172].

În demersul educativ-formativ, premedierea sau prelectura este primul contact al elevului cu textul care poate fi mediat de impresii, puncte de vedere sugerate de ceilalți, evaluarea titlului etc. Surprindem formarea orizontului de așteptare în lucrarea în lucrarea „A citi, a reciti” de Matei Călinescu: „Așadar, când îmi propun să citesc o carte (nu neapărat un clasic), este foarte probabil că știu deja ceva despre ea: se prea poate să fi fost povățuit de un prieten sau de un critic s-o citesc, sau poate un cenzor ori un alt reprezentant al autorităților!; poate mi s-au enumerat motivele pentru care trebuie s-o citesc; sau, pur și simplu, am aflat întâmplător, dintr-o conversație banală, că ar fi o carte amuzantă, originală, actuală, scandaloasă. Nici măcar volumul de debut al unui autor nu poate fi citit cu inocență...” [1, p. 54]. Astfel, prelectura nu poate fi omisă din comunicarea didactică și este indispensabilă întregului proces de comprehensiune literară. Prin urmare, P. Cornea consideră importante următoarele aspecte/elemente ale prelecturii:

- *rumoarea*: în școală, elevul cunoaște textele în baza unor culegeri stabilite, adesea fiindu-le omis contextul originar. Problema reliefându-se în poziția elevului de a-și forma propriile impresii în baza impresiilor stabilite de manual și de către profesor. Informarea prealabilă sub forma rumorii, poate limita din rolul elevului în scenariul didactic.
- *vecinătățile și ambalajul* induc la clasificările de gen, motivație și finalitate, creând un spațiu familiar cunoscut. Elevul anticipă dificultatea lecturii prin informația despre autor, volum și curent literar.
- *titlul*: rolul titlului în comprehensiune variază în dependență de epocă, curent și autor, acesta poate deveni o cheie sau poate aduce mai multe dificultăți elevului, acesta încercând să-l raporteze la conținutul întregii opere.
- *discursurile de escortă* unifică prefața, postfața, rezumatul, sumarul, bibliografia în scopul conexiunii. Rolul acestor discursuri este bivalent, pe de o parte furnizează anumite date despre evoluție și calitate, iar pe de altă parte poate induce elevului iluzii despre operă în întregime [2, p. 128].

Prin urmare, prelectura face parte din lectură, iar rolul dascălului este de a ajuta elevul să conștientizeze acest proces. Literatura oferă elevului libertatea de a alege începutul, fie acesta prin analiza prefetei sau introducerii, aprecierilor critice sau examinarea biografiei autorului, formându-se un mecanism corect pentru sine de a parcurge textul și de a aprecia critic informația analizată. Antrenarea sistemică a operațiilor cognitive fortifică inteligența multiplă a elevului și îi dezvoltă memoria. Aceste operații sunt: „observația sistemică; comunicarea eficientă; clasificarea, generalizarea; abstractizarea; inferențe; cuantificări; predicții; interpretări de date; elaborare de definiții operaționale; formulare de întrebări și ipoteze; elaborarea de modele; alte operații” [4, p. 115].

Fiind un proces de formare a orizontului de așteptare a cititorului, prelectura este etapa care presupune retrospectivitatea și valorificarea atitudinii estetice de reflecție a plăcerii sufletești interne prin analiza sensurilor externe din indicii analizați de către A. Pamfil: „Pe lângă indiciile referitoare la gen și, uneori, la formă (subtitluri sau părți din titlu care trimit la roman, sonet, rondel etc.), peritextul conține, în mod frecvent, și date despre temă, integrare, cel mai adesea în titlu. Cât despre așteptările privind limba textului, acestea sunt generate de semnale referitoare la forma și depind, în mod direct, de experiențele de natură lingvistică (relevante, fascinante sau dificile etc.) trăite de fiecare cititor în parte” [7, p. 169].

Prin urmare, principalele obiective setate de prelectură sunt conturarea atitudinii estetice, precizarea orizontului de așteptare și depășirea dificultăților anticipate de profesor. În acest context, A. Pamfil introduce termenul de *hinterland* pentru dificultatea întâlnită de către elev: „...hinterlandul, realitatea pe care opera o recrează” [ibidem]. Proiectarea didactică a acestei etape trebuie realizată în funcție de specificul generic, tematic și lingvistic, incluzându-se după lectura succesivă și activități de postlectură. Pentru această etapă, profesorul poate aloca, în mediu, 15% din timpul predestinat receptării operei.

Prezentăm, în continuare, câteva paliere de încadrare/integrare a activităților de prelectură la treapta de gimnaziu, care reflectă experiența profesorului la clasă:

1. Relația dintre conținut și viața elevilor. Așa cum întregul proces de comunicare literară reprezintă un sistem bine funcțional, prin valorificarea propriilor experiențe, elevul ajunge la dezvoltarea abilităților critice și conceptuale. Spre exemplu, elevii pot discuta problemele sociale acute, de primă oră, stabilind un mecanism corect de formulare a unei probleme și de găsire a soluțiilor potrivite. Viața copiilor și experiența lor în momentul dezbaterilor nu trebuie devalorizată, deoarece conștiința infantilă pe lângă faptul că apelează la misticism, va influența arealul de interese a maturului: „Pregătirea elevilor pentru viața democratică pretinde abordarea și interiorizarea unor valori universale precum libertatea, justiția și pacea; mai mult, ea presupune evidențierea imperativelor toleranței, solidarității, deschiderii spre diferență, dimensiuni esențiale în contextul pluralismului actual. Sursa acestor reflecții o constituie atât experiența de viață a elevilor, cât și lectura unor texte nonliterare și literare” [6, p. 18].

Dubla valență a prelecturii constă în conturarea orizontului de așteptare și facilitarea receptării, astfel la proiectarea activităților de pregătire tematico-afective, din punctul de vedere al interiorizării lumii ficționale sau științifice, se vor lua în considerație specificul comunicării artistice (fenomen general literar) și particularitățile estetice ale operei concrete. În scopul valorificării relației dintre conținut și viața elevilor pentru etapa de prelectură în gimnaziu, vom aborda metode și tehnici utilizate, de exemplu:

Pentru clasa a V-a, poezia „Ce te legeni” de Mihai Eminescu:

- Tehnica *Ciorchinele*: elevii vor exemplifica creativ ce înseamnă, în accepțiunea lor, poezia.
- Tehnica *Cercul*: elevii se vor aranja într-un cerc și vor descrie cum ar arăta o poezie ca o ființă din natură și vor recita versuri pe care le cunosc.
- Metoda *Conversația euristică*: elevii vor răspunde la următoarele întrebări: Cine este Mihai Eminescu? Cine este un poet? Cum ar scrie un poet o poezie? Este dificil a scrie versuri? Ce emoții vi se trezesc în natură? Despre cine/ce ați scrie o poezie?

Pentru clasa a VII-a, poezia „Laudă zăpezii” de George Călinescu:

- Tehnica *6/3/5*: elevii vor forma grupe a câte șase, iar fiecare elev va scrie pe foaie câte un obiect sau fenomen obișnuit dintre cele care îi înconjoară. Elevii vor scrie câte o frază, adresându-se la acest obiect cu cuvinte de laudă sau mulțumire. Foile se deplasează apoi de la stânga spre dreapta până ajung în poziția inițială – la copilul de la care au pornit. Se vor analiza și aprecia lucrările, centrându-se pe ideile rezultate.
- Tehnica *Patru colțuri*: se vor prezenta două afirmații (1. *Simt că iarna este anotimpul meu.* 2. *Simt că orice anotimp este anotimpul meu*). Profesorul va stabili că fiecare colț al clasei reprezintă zona unei afirmații. Elevii se vor aduna în colțul unde există afirmația cu care sunt de acord, elevii care nu vor fi decizi, se vor aranja în mijlocul clasei. Astfel se vor forma patru grupuri de discuții, pe prima linie elevii care sunt de acord cu prima afirmație și în opoziția lor cei care nu sunt de acord, iar în a doua linie, elevii care sunt de acord cu cea de-a doua afirmație și cei care nu sunt de acord. Vor fi patru purtători de cuvânt care vor prezenta argumentele, dacă cineva din grup se lasă convins de alt grup, atunci acesta își schimbă locul, la fel și în cazul elevilor din grupul de mijloc. La sfârșit de dezbateri, fiecare grup își va exprima succint punctul de vedere.

2. Recursul la istorie. Studiarea istoriei presupune studiarea procesului de transformare a lumii înconjurătoare, fiind antrenate o mulțime de metode analitice pentru a reconstitui diversitatea experienței, care ne permit să stabilim perspective critice atât asupra trecutului, cât și asupra prezentului nostru. Unul dintre elementele care permite aplicarea transdisciplinarității în gimnaziu este recursul la istorie și reprezintă una dintre caracteristicile de bază ale învățării, „Învățarea școlară prezintă mai multe caracteristici: ...Este o activitate conștientă și complexă constând în achiziționarea experienței social-istorice tezaurizate în cultură și obiectivate în disciplinele de învățământ” [8, p. 29].

Așa cum în multe situații, istoria interpretează fenomenele și cauzele care au contribuit la lumea noastră actuală, și în cazul studierii literaturii, referirea la evenimente istorice, va anticipa orizontul de așteptare al elevului, în acest caz, Pamfil A. propune câteva exemple de activități didactice: „Abordările explicite ale distincției ficțiune/referent pot fi intermediare de texte de inspirație istorică, de legende sau de orice alt tip de text al cărui univers prim poate fi recompus sau circumscris. În aceste situații, demersul didactic va porni de la confruntarea a două texte cu subiect identic – unul literar și celălalt nonliterar (ex.: un fragment din manualul de istorie ce transcrie lupta de la Rovine și fragmentul din *Scrisoarea III*; un text despre formarea coralilor și secvența din mitul lui Perseu ce explică același fenomen etc)” [7, p. 153]. În scopul valorificării recursului din literatură la istorie pentru etapa de prelectură în gimnaziu, vom aborda pentru fiecare treaptă gimnazială câte un text literar și metodele de predare-învățare-evaluare.

Pentru clasa a V-a, legenda „Dragoș Vodă”:

- Metoda *investigației*: elevilor li se va repartiza în grup imaginile unui timbru și unor ștampile poștale conform Fig. 2. Elevii vor analiza 10 minute aceste imagini și vor extrage cât mai multe detalii care li se par relaționate (cine este Dragoș, cum apare bourul, de ce este indicată o stea etc.). La sfârșitul activității elevii vor analiza datele și vor nota concluziile.

Fig. 2. Dragos Vodă și legenda descălecatului Moldovei

Recursul la istoriei, la etapa de prelectură, ne ajută să înțelegem și să ne confruntăm cu întrebări și dileme complexe, examinând modul în care trecutul a modelat relațiile de la local la global. Deoarece istoria ne oferă instrumentele pentru a analiza și explica problemele din trecut, elevii sunt interesați să descopere tiparele care ar permite să înțelegem și să soluționăm problemele actuale și să le anticipăm pe cele viitoare. Pregătirea tematico-afectivă a elevilor prin investigarea datelor istorice și a documentelor va ajuta elevii să analizeze textul literar din perspectivă critică și va anticipa dificultățile de înțelegere a textului care reflectă o anumită perioadă sau se referă la o personalitate istorică, delimitând elementele ficționale de cele atestate istoric prin cronici sau letopisețe.

3. Activizarea cunoștințelor de teorie literară. Teoria literară se axează pe metode și instrumente care facilitează înțelegerea literaturii și perspectivelor contextuale, aceasta permite examinarea unei secțiuni transversală a literaturii, raportată la o anumită epocă, zonă geografică sau la scriitori diferiți pentru a determina asemănările și diferențele dintre tipuri similare de opere literare. Studiul literaturii poate fi realizat prin abordarea unor texte diverse și potrivite orizontului de așteptare al elevilor.

Teoria literară îi ajută pe cititori să obțină o înțelegere mai profundă în timpul lecturii, bazându-se pe o teorie critică pentru a obține o perspectivă suplimentară asupra textelor literare. În scopul valorificării activizării cunoștințelor de teorie literară pentru etapa de prelectură în gimnaziu, vom aborda pentru fiecare treaptă gimnazială câte un text literar și metodele de predare-învățare-evaluare.

Pentru clasa a V-a, narațiunea „Balada celor cinci motănași” de Ion Druță:

- Metoda *Modelarea*: profesorul și elevii vor stabili cele mai importante componente ale narațiunii, notând-o printr-o formulă (Narațiunea = Acțiune + Personaj + Narator). Elevii vor lucra în grup a câte patru și vor repartiza fiecăruia câte un element din formulă, scriind și o mică povestire de câteva fraze. Identificându-și elementul, elevul se va caracteriza printr-o propoziție, va stabili prin ce este important în narațiune și despre ce narează.

Pentru clasa a VI-a, pastelul „Malul Siretului” de Vasile Alecsandri:

- Tehnica *Explozia stelară*: profesorul va pregăti 5-6 tablouri cu reprezentări din natură (Vincent van Gogh „Peisaj”; Egon Schiele „Copac toamna”; Kandinsky, „Peisaj de toamna” etc.) și le va repartiza la grupuri. Elevii își vor schița în caiet o stea în cinci colțuri, iar la fiecare colț - câte o întrebare (Cine? De ce? Cum? Când? Unde?). Elevii vor examina tablourile și vor extrage toate elementele specifice, completând diagrama steii. După analiza răspunsurilor grupului, elevii vor avea câte un minut pentru a reda unicitatea tabloului. Ulterior profesorul va nota aspectele despre

care au vorbit elevii (emoții, imagini, descriere, figuri de stil) și le va aranja ca pe niște elemente dintr-o formulă, suma cărora va fi **pastelul**. În baza elementelor de la tablă, elevii vor formula propria definiție a speciei literare.

4. Încadrarea fragmentului în opera literară. Lectura și scrierea sunt studiate în paralel la lecțiile de limbă și literatură română, deoarece sunt condițiile indispensabile dezvoltării comunicării și relațiilor lingvistice sociale ale elevilor. Elevii pot întâlni personaje sau poezii care rezonază profund în ei - poate fi extrem de îmbucurător să afle că gândurile și sentimentele lor exacte au fost împărtășite și de altcineva.

Studierea operei din perspectiva fragmentului stabilește pentru elev un context de înțelegere a mesajului artistic prin personaje, motive, imagini, limbaj: „Fragmentul definește 1. perspectiva supraordonată („predarea-învățarea va urmări „limba în funcțiune”, iar nu „limba ca sistem abstract”) și 2. modul de predare în ansamblu (corelarea studiului limbii cu studiul textului literar și nonliterar).” [8, p. 70].

Pentru clasa a VIII-a, nuvela „Sania” de Ion Druță:

- Tehnica *Scrierea liberă*: se vor forma grupe a câte zece elevi, primul elev va primi o foaie unde va fi scrisă prima propoziție (*Moșul își dorea sanie și căruța și mult a muncit moșul*), elevii vor scrie în continuare câte o propoziție cu scopul de a crea o mică narațiune, având la dispoziție un minut și citind doar propoziția precedentă. Narațiunile finale se vor citi și elevii vor alege cea mai reușită povestire, argumentându-și răspunsul.

Astfel, abordarea fragmentului în opera literară, din care face parte, oferă elevului context de analizare a lecturii până la purcederea acestui proces. Contextul este totul, modelând sensul în orice comunicare artistică. Dacă opera studiată a trecut proba secolelor și este împărțită în motive și idei și își are răsunetul în operele generațiilor următoare, atunci urmează a fi pus în discuție cu elevii minim două texte sau reinterpretări. În plus, capacitatea de a simți teme și mesaje deschide elevilor un alt mod de a gândi, căci literatura devine un vas care se transformă în experiență. Prin fragmentul care urmează a fi perceput, mai întâi, ca material lingvistic și apoi ca o unitate a cadrului și evoluției ideii, personajului, acțiunii, se va urmări și examenul ambalajului, vecinătăților, titlului, discursurilor de escortă.

5. Date relevante din viața scriitorului. Pentru a înțelege valorile, personajele sau temele unei opere literare, uneori este important să cunoaștem intenția și motivațiile auctoriale, pentru a interpreta textul dincolo de „reprezentările de suprafață”. Așa precum textul literar este un aisberg de semnificații, receptarea părții vizibile a acestuia - și anume vârful (textul propriu-zis) reprezintă un bun exercițiu lingvistic, iar partea invizibilă, cea care ocupă cel mai mare volum din ghețar poate fi examinată din perspectiva informațiilor biografice referitor la viața autorului, contextul și geneza textului. Pentru a include elevului în comunicarea literară, acesta trebuie să descopere, mai întâi, cine îi comunică mesajul, după Pamfil. A: „Autorul (scriitorul, prozatorul) este „cel ce există sau a existat în carne și oase, în lumea noastră”, în mod simetric, la celălalt pol al comunicării literare, se află cititorii reali, în interiorul textului reflexele autorului și cititorului, naratorul și naratarul” [6, p. 154].

Datele relevante din viața unui scriitor se vor referi la: *Societatea și arealul geografic* (locul nașterii; valorile și tradițiile culturale, care au răsunet în operă); *Apartenența la o perioadă istorică* (perioada în care a locuit; evenimentele istorice importante; problemele sociale); *Viața de familie* (atmosfera în sânul familiei; prezența sau absența factorilor perturbatori; traume/probleme psihologice/fiziologice); *Formarea educativă* (studiile pe parcursul vieții; călătoriile; modul de viață). În scopul valorificării datelor relevante din viața scriitorului pentru etapa de prelectură în

gimnaziu, vom aborda pentru fiecare treaptă gimnazială câte un text literar și metodele de predare - învățare - evaluare.

Pentru clasa a V-a, romanul autobiografic „Amintiri din copilărie” de Ion Creangă:

- Tehnica *Biografia imaginară*: după o discuție introductivă despre Ion Creangă, de câteva minute, elevii vor citi o frază de autocaracterizare din opera ce urmează a fi studiată: „Așa eram eu la vârsta cea fericită, și așa cred că au fost toți copiii, de când îi lumea asta și pământul, măcar să zică cine ce-a zice”. Apoi, elevii vor analiza trei coperti ale cărții „Amintiri din copilărie” și vor scrie în perechi cum a fost copilăria scriitorului, bazându-se pe imaginile de pe copertă, urmând o scurtă incursiune în biografia autorului, menționându-se aspectele relevante și importante.
- *CV scriitorului*: profesorul va împărți clasa în trei grupuri și le va oferi informație de suport, date biografice, evenimente și opere. Fiecare grup va avea sarcina sa, pe o fișă aparte să rescrie datele din viața scriitorului conform celor mai importante activități, cea de scriitor, dascăl și diacon. Apoi elevii vor prezenta datele pe care le-au cules din foile de suport și vor completa în caiete.

Astfel, autorul înfățișează emblema propriului său text, o instrucție de cercetare textuală, după cum teoretizează Cornea P.: „Numele autorului constituie iarăși o sursă importantă de expectații. El definește pentru lectorul competent o viziune asupra lumii, un orizont tematic, un mod de construcție, un stil. Cititorul de rând are o idee mai clară despre clasicii din eșalonul de sus al ierarhiei literare (Caragiale, Sadoveanu, etc.) și una cu totul nebuloasă despre autorii contemporani” [2, p. 130]. Descoperirea datelor biografice, care vor facilita receptarea textelor literare, va încuraja elevii să tindă spre cercetări în afara textului pe care îl urmăresc, cu scopul de a-l introduce într-un context mai mare și de a-i întregi imaginea. Contextul (re)producerii textului literar în planul mimetic va conține și trecutul istoric, vizând axa referențială din afara textului, și anume biografia și viața autorului prin lectura memoriilor sale, a jurnalelor de creație, interviuri etc.

Prin dezvoltarea activităților de prelectură, profesorul face apel la inteligența verbală sau reflexivă a elevului. Fiind prima etapă a receptării textului, prelectura stabilește motivele, interesele și necesitățile. Interiorizarea textului permite elevului să dezvolte aptitudini critice și creatoare, să aplice noțiuni, mecanisme și deprinderi care devin unelte intelectuale și se vor manifesta ca forțe de acțiune.

BIBLIOGRAFIE

1. CĂLINESCU, M. *A citi, A reciti. Către o poetică a (re)lecturii*. Iași: Polirom, 2003. 408 p. ISBN: 973-681-175-1.
2. CORNEA, P. *Introducere în teoria literaturii*. Iași: Polirom, 1998. 256 p. ISBN 973-683-035-7
3. CORNIȚĂ, G. *Metodica predării și învățării limbii și literaturii române*. Baia Mare: Umbria, 1993. 258p. ISBN 973-96223-0-5.
4. CREȚU, C. *Curriculum diferențiat și personalizat*. Iași: Polirom, 1998. 208 p. ISBN 973-683-202-3.
5. *Limba și literatura română clasele V–IX, Ghid de implementare a curriculumului*. Chișinău, 2019.
6. PAMFIL, A. *Didactica literaturii. Reorientări*. București: ART, 2016. 320p. ISBN 978-606-710-335-9.
7. PAMFIL, A. *Limba și literatura română în gimnaziu. Structuri didactice deschise*. Pitești: Paralela 45, 2003. 223 p. ISBN 973-593-835-9.
8. ȘCHIOPU, C. *Formarea la elevi a competențelor lectorale*. În: *Revista Limba română*, 2014, nr. 6 (228), pp. 100-105.